

Kurssi 2: Lääketiede, terveys ja ihmisoikeudet

Luku 1: Lakitekkinen konteksti

Harjoitus 1: Oikeudet kontekstissaan

Laajentaa PP-diojen 3–7 sisältöä: noin 55 min

Fasilitaattori valitsee kaksi maata, joissa osanottajat tietävät tapahtuvan ihmisoikeusrikkomuksia, ja kirjoittaa näiden maiden nimet kahdeksalle kortille (jokainen maa neljä kertaa). Jos mahdollista, näistä maista toisen tulisi olla sellainen, jossa terveysalan ammattilaisten on hyvin vaikeaa puhua ihmisoikeusrikkomuksista ja toisen sellainen, jossa ilmiäntajia ei niin todennäköisesti uhata. Joka tapauksessa on tärkeintä, että terveysalan ammattilaisilla on jonkinlainen käsitys tilanteesta kummassakin maassa.

Fasilitaattori kirjoittaa seuraavat teemat kahdeksalle kortille, kukin kahdelle kortille:

- *Kansalais- ja poliittiset oikeudet*
- *Sosiaaliset ja taloudelliset oikeudet*
- *Oikeus terveyteen*
- *Oikeus olla joutumatta kidutetuksi*

ja järjestää ne kahdeksi neljän kortin pinoksi.

Osanottajia pyydetään järjestäytymään pareiksi. Neljälle parille annetaan kullekin yksi maakortti ja pyydetään heitä sitten valitsemaan satunnaisesti yksi 'oikeustyyppi'-kortti yhdestä neljän kortin pinosta. Tämä toistetaan toisen maan osalta. Pareja pyydetään sitten pohtimaan, mitä terveysalan ammattilaiset voisivat tehdä puolustaakseen ko. oikeuksia ko. maassa. **10 min**

Tämän jälkeen osanottajia pyydetään etsimään toinen pari, jolla on valittuna sama oikeustyyppi, mutta jotka ovat keskustelleet siitä suhteessa eri maahan. Parit keskustelevat keskenään eroista ja samankaltaisuuksista pohtimissaan ehdotuksissa, ja miettivät johtuvatko erot näiden eri maiden erilaisista olosuhteista. **10 min**

Jokainen kahden parin ryhmä esittelee sitten ajatuksensa yhteisesti:

- mitä ideoita heille alun perin heräsi suhteessa terveysalan ammattilaisten toimintaan saamassaan maassa
- mitä eroja strategioissa he havaitsivat kahden eri maan erilaisten olosuhteiden vuoksi ja mitä samankaltaisuuksia eri maille sopivissa toimintaehdotuksissa oli **5 min x 4**

Ajatuksia keskusteluun yhteisesti / fasilitaattorin esille tuotavaksi:

- Missä määrin on hyväksyttävää käyttää erilaista lähestymistapaa erilaisissa olosuhteissa?
- Onko mitään, mitä terveysalan ammattilaiset näissä kahdessa eri maassa voisivat tehdä auttaakseen toisiaan?
- Olivatko 'kansalais- ja poliittisiin oikeuksiin' ja 'oikeuteen olla joutumatta kidutetuksi' liittyvät ehdotukset saman maan osalta samankaltaiset? Jos eivät, miten ne erosivat toisistaan?

Kurssi 2: Lääketiede, terveys ja ihmisoikeudet

- Olivatko ‘taloudellisiin ja sosiaalisiin oikeuksiin’ ja ‘oikeuteen terveyteen’ liittyvät ehdotukset saman maan osalta samankaltaiset? Jos eivät, miten ne erosivat toisistaan?
- Onko harjoitus tuonut esiin mitään oikeuksien erottamattomuudesta?
15 min

Harjoitus 2: Kenen oikeus terveyteen?

Liittyy erityisesti kappaleeseen 1.1 ja PP-dioihin 15–19; 50 min

Neljä skenaariota:

1. Olet 20-vuotias ja vakuuttunut, että nenäsi on liian suuri. Erosit juuri poikaystävästäsi, ja olet tullut siihen lopputulokseen, että nenä oli yksi eron syistä. Olet yrittänyt vakuuttaa lääkäriäsi siitä, että hänen pitäisi lähettää sinut sairaalaan nenänpienennysleikkaukseen henkisen hyvinvointisi takaamiseksi.

2. Olet äiti, ja sinun 5-vuotiaalla tyttärelläsi on jatkuva ripuli, jonka seurauksena hän laihtuu ja laihtuu. Yrität pitää kaiken puhtaana lapselle ja keittää käyttövedet, mutta tämä on elinolosuhteissasi vaikeaa: saat sähköä vain neljä tuntia päivässä ja vedensaanti on vaihtelevaa. Yrität saada tyttäresi ravitsemuskeskukseen, mutta paikkoja on rajoitetusti.

3. Kumppanillasi on rintasyöpä ja hän on saanut sekä kemoterapiaa että sädehoitoa. Hänelle on annettu kuusi kuukautta elinaikaa. Markkinoilla on uusi lääke, mutta se on hyvin kallis – paljon kalliimpi kuin mihin sinulla on varaa. Koska se on uusi ja kallis, julkinen terveydenhoito ei maksa sitä. Yrität kuitenkin lobata kansanedustajaasi, jotta lääkettä voisi saada ilmaiseksi, sillä se voisi pidentää kumppanisi elämää kuudella kuukaudella.

4. Olit osoittamassa mieltäsi hallituksen uusia toimia vastaan, kun tilanne kuumeni, ja jotkut mielenosoittajista aloittivat tappelun poliisien kanssa. Menit väliin auttamaan kaatunutta tappelun keskelle jäänyttä miestä ja sait kovan iskun pampusta alaselkääsi. Tästä lähtien olet kärsinyt selkäsärystä. Vaadit korvauksia poliisilta.

Aloita pyytämällä kaksi vapaaehtoista tuomaria. Tuomarien roolina on päättää, ovatko alla esitellyt ryhmät perustelleet tarpeeksi selkeästi, että heille osoitetun skenaarion henkilön oikeutta terveyteen on loukattu. Tuomarit voivat tehdä tämän yhteistyössä (jolloin molemmat tarkastelevat kaikkia tapauksia), tai jakaa tapaukset keskenään.

Jaa sitten puolet lopuista opiskelijoista neljään ryhmään. Jokainen ryhmä puolustaa yhden yllä olevien skenaarioiden ihmisen oikeutta terveyteen. Anna opiskelijoille **10** minuuttia aikaa valmistella puolustus ja sitten **kaksi** minuuttia aikaa esittää argumenttinsa.

Jaa loput opiskelijoista samoin neljään ryhmään, jotka vastaavat yllä olevia skenaarioita.

Kurssi 2: Lääketiede, terveys ja ihmisoikeudet

Pyydä heitä kyseenalaistamaan kunkin skenaarion kohdalla, että ko. henkilön oikeutta terveyteen olisi loukattu. Anna opiskelijoille **10** minuuttia aikaa valmistella puheenvuoronsa ja **kaksi** minuuttia aikaa esittää argumenttinsa.

Tuomarit antavat jokaisen neljän tapauksen kohdalla päätöksen siitä, onko henkilön oikeutta terveyteen loukattu.

Tuloksista keskustellaan yhteisesti. Fasilitaattorina pidät huolta, että keskustelussa nousevat esiin tasavertaisuus, resurssien saatavuus ja priorisointi sekä se kuka on vastuussa oikeuden toteutumisen varmistamisesta. Tee selväksi, että oikeus terveyteen ei välttämättä ole ohjenuora sille, mikä terveyspoliittinen linja tulisi valita – mutta se kuitenkin lisää yhden ulottuvuuden keskusteluihin terveyspolitiikasta. **n. 50 min**

Harjoitus 3: Lääketieteellisen puolueettomuuden rikkomukset

Liittyy erityisesti PP-dioihin 8–11 ja kappaleisiin 1.1–1.3; **35 min**

Fasilitaattori kirjoittaa seuraavien lääketieteellisen puolueettomuuden rikkomusten (kappaleesta 1.3) otsikot erillisille fläppitaulupapereille ja laittaa ne seinälle.

Esimerkkejä lääketieteellisen puolueettomuuden rikkomuksista

Murha ja katoaminen:

sairaiden tai haavoittuneiden ihmisten, tai terveysalan ammattilaisten, tappaminen tai katoaminen, suoraan tai epäsuorasti yhden (tai kaikkien) konfliktin osapuolten toimista johtuen.

Kidutus (sekä epäinhimillinen ja nöyryyttävä kohtelu):

sairaiden tai haavoittuneiden ihmisten kohtelemisen tavalla joka ei ole humaania, eettistä ja vastuullista

Sairaiden tai haavoittuneiden pidättäminen tai vangitseminen

sairaiden tai haavoittuneiden pidättäminen tai vangitseminen, joka johtaa tarpeellisen terveydenhoidon keskeytymiseen, sekä potilaan terveydentilan käyttäminen tekosyynä vangitsemiseen

Terveysalan ammattilaisten rankaiseminen:

terveysalan ammattilaisten rankaiseminen teoista, jotka ovat ammatillisesti vastuullisia tai kieltäytymisestä tekemään tekoja, jotka ovat ammatillisesti epäeettisiä.

Sotilaalliset hyökkäykset terveysalan ammattilaisia tai lääkintäyksikköjä vastaan:

sotilaalliset hyökkäykset sairaanhoitolaitoksia tai terveysalan ammattilaisia vastaan, kun nämä voidaan selkeästi havaita sellaisiksi.

Hoitoon pääsyn epääminen:

sairaankuljetusten, sairaiden ja haavoittuneiden hoidon tai siviileille tarjotun sairaanhoitoavun tahallinen estäminen tai hidastaminen.

Häirintä:

avoimesti tai implisiittisesti uhkaava käytös, jonka tarkoituksena on johtaa puutteelliseen hoitoon tai hoidon tarjoamisen epäonnistumiseen.

Kurssi 2: Lääketiede, terveys ja ihmisoikeudet

Syrjivät toimet:

eriarvoinen hoidon tarjoaminen sairaille ja haavoittuneille ei-lääketieteellisin perustein

Koulutusohjelmien häiriintyminen:

terveyteen liittyvien, terveystyötä tekeville ammatilaisille tai maallikoille tai avustustyöntekijöille suunnattujen koulutusohjelmien ja/tai potilaille ja siviileille suunnatun terveysopastuksen keskeyttäminen

Terveysalan ammattilaisten tai lääkintäyksiköiden käyttö sotilaallisiin tarkoituksiin:

terveysalan ammattilaisten tai sairaanhoitolaitosten käyttö sotilaallisiin tarkoituksiin, kuten partiointiin lääkintäyksiköissä tai niiden ympärillä, ja/tai lääkintäyksiköiden käyttö komentopaikkana, vartiopaikkana, joukkojen tai aseiden kuljetukseen tai johonkin muuhun sotilaalliseen tarkoitukseen.

Lääketieteellisten symbolien epäsopeva käyttö:

terveysalan ammattilaisiin, lääketieteeseen tai sairaanhoitolaitoksiin viittaavan symbolin, kuten punainen risti, puolikuu tai kristalli valkoisella taustalla, tai minkä tahansa lääketieteelliseksi ymmärrettävän symbolin, käyttö sotilaallisiin tai muihin ei-lääketieteellisiin tarkoituksiin, kuten toisen osapuolen kimppuun hyökkäämiseen, haavoittumattomien joukkojen kuljetukseen tai aseiden tai ammusten toimittamiseen sotilasyksiköille. Sisältää myös lääkintämiesten tai –yksiköiden jättämisen merkittävällä selvillä lääketieteellisillä symboleilla.

Terveysalan ammattilaisten tekemät rikkomukset:

terveysalan ammattilaiset ottavat osaa mihin tahansa lääketieteellisen puolueettomuuden rikkomuksiin, jotka on yllä listattu; lääketieteellisen tietämyksen epäeettinen käyttö konfliktin osapuolen tavoitteiden edistämiseksi; epäeettiset lääketieteelliset kokeet ja terveysalan ammattilaisten osanotto kidutukseen tai sen piilotteluun.

Osanottajia pyydetään sitten kirjaamaan ylös tietämiään esimerkkejä tällaisista lääketieteellisen puolueettomuuden rikkomuksista kirjoittamalla rikkomusten summittaiset tapahtuma-ajat ja –paikat papereille ko. otsikon alle. Samalla esimerkeistä voidaan keskustella. Tähän annetaan niin paljon aikaa kuin tarvitaan kaikkien keksittyjen esimerkkien kirjaamiseen – n. **10-15 min.**

Fasilitaattori käy sitten esimerkit läpi, ja osanottajat yhdistävät tietämyksensä tapauksista ja siitä mitä, jos mitään, rikkomuksille tehtiin. Fasilitaattori ympäröi esimerkin punaisella, jos mitään ei tehty, vihreällä jos rikkomus johti johonkin toimiiin, ja sinisellä jos kukaan läsnäolijoista ei ole tästä varma.

Session lopuksi ‘jotain tehtiin’-, ‘mitään ei tehty’- ja ‘ei varmuutta’-tapaukset lasketaan. **20 min**

Kurssi 2: Lääketiede, terveys ja ihmisoikeudet

Luku 2: Terveysalan ammattilaiset ja ihmisoikeudet

Harjoitus 4: Eettiset dilemmat ja riskit

Liittyy PP-dioihin 10–14 ja kappaleeseen 2.1; n. 30 min

Fasilitaattori pyytää osanottajia lukemaan seuraavat osat kappaleesta 2.1:

- Miksi terveystyötä tekevät saattavat ottaa osaa kidutukseen
- Vankiloiden terveystyötä tekevien erityiset riskit
- Lääketieteen osallistuminen kuolemanrangaistuksiin (esimerkkejä USA:sta ja Kiinasta)

Lääketieteellisen puolueettomuuden rikkomuksia sisältävät fläppisivut edellisestä tehtävästä käydään läpi uudestaan.

Osanottajat jakaantuvat kolmeen ryhmään: edelliseen tehtävään liittyen yksi ryhmä käy läpi “jotain tehtiin”-esimerkit, toinen “mitään ei tehty”-esimerkit ja kolmas “ei varmuutta”-tapaukset. Jokaisen tapauksen kohdalla ryhmä pohtii mahdollisia riskejä ja dilemmoja, jotka rikkomuksiin osaa ottaneet terveysalan ammattilaiset (jos sellaisia oli) joutuivat kohtaamaan.

Ryhmät esittelevät tuotoksensa, ja eroavaisuuksista keskustellaan.

Fasilitaattori kirjaa ylös erilaiset dilemmat ja riskit kun niitä nousee esiin, ja tekee niiden kohdalle merkin aina kun sama asia toistetaan.

Sessio päättyy yhteiseen keskusteluun tuloksista – mitkä dilemmat ja riskit tulivat esiin useimmiten ja mistä tämä voisi kertoa.